

מעדני כתן

משיעוריו של הגאון רבי נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א

יום הכפורים ופרשת חזינו תשפ"ב שנה שלישית גליון 106

בענין אוכל שאינו ראוי לאכילת אדם, ואם מותר לבלוע את הרוק ביום הכיפורים

מרגיש מאד יבש בפיו, וכונס קצת רוק בפיו ואז בולעו כדי להרטיב קצת את פיו, ולכאורה לדברי המג"א אסור לעשות כן, דהא בכה"ג כונתו לאכילה, ולא התיר המג"א רק אם אין כונתו לאכילה, אך לדברי הב"ח אף באופן זה יהיה מותר לבלוע את הרוק שהרי אינו חשוב אלא בליעה.

ובאמת דברי המג"א צ"ב, מהו ההיתר שאין כונתו לאכילה, הא ודאי דאוכל גמור אסור גם כשאין כונתו לאכילה, וא"כ אם נימא דגם אוכל שאין ראוי לאכילה אסור א"כ מאי נפק"מ בין אוכל הראוי לאכילה לאוכל שאינו ראוי לאכילה, ואם אוכל שאינו ראוי לאכילה מותר א"כ שיהא מותר גם כשמתכוין לאכילה, וגם מה מועיל שהוא אינו מתכוין, הא זה הוי פסיק רישא, ולא שייך בזה אינו מתכוין, וצ"ע.

ואפשר דכונתו שהוא מתעסק ולא אסור מתעסק אלא בחלבים שכן נהנה אבל בבליעת הרוק אינו נהנה ולכן אינו אסור כשאינו מתכוין לאכילה דהיינו שאינו אלא מתעסק בעלמא שהרי אינו מתכוין לעשות מעשה כשבוילע אלא הוא פועלה שנעשית בלא מחשבה כלל וחשיב מתעסק ואינו נהנה.

ולפ"ז כשאוסף רוקו כדי לחלחל גרונו ולבלוע בוודאי אינו מתעסק וגם נהנה מאותו בליעה ולדעת המג"א יהא אסור לעשות כן.

יבואר אם הרוק שבתוך פיו אינו חשוב כמשקה אלא בטל לגופו

ובבית מאיר בסי' תקס"ז הקשה דלכאורה נידון זה האם מותר לבלוע את הרוק ביום הכיפורים תלוי בפלוגתא דתנאי במשנה בכלים פ"ח מ"י, דתנן התם היה אוכל דבילה בידים מסואבות והכנים ידו לתוך פיו ליטול צרור, ר"מ מטמא ור' יוסי מטהר ור' יהודה אומר אם היפך בה טמא לא היפך בה טהור, ומיירי שאכל דבילה של חולין בסתם ידים, אך אין הידים מטמאות את הדבילה, דסתם ידים הם שניות לטומאה, ואין שני עושה שלישי בחולין, אך המשקה נטמא מחמת הידים, דכל הפוסל את התרומה מטמא משקה להיות תחילה, ונעשה המשקה ראשון, וא"כ כשהכנים את ידיו לתוך פיו ונגע ברוקו אם חשיב הרוק משקה נטמא הרוק ונעשה תחילה ושוב מטמא את הדבילה, וביה נחלקו התנאים האם חשיב הרוק שבתוך פיו כמשקה, או כשהרוק בתוך פיו הרי הוא כגופו ולא חשיב משקה.

וא"כ ה"ה לגבי אם מותר לבלוע את הרוק ביום הכיפורים לכאורה תלוי בפלוגתא זו, דלר' מאיר שטמא כיון דחשיב הרוק שבפיו משקה ה"נ אסור לבלוע את הרוק, דהא חשיב משקה, ולר' יוסי שטהור הדבילה כיון דלא חשיב הרוק שבפיו משקה ה"נ יהיה מותר לבלוע את הרוק דהא לא חשיב משקה, ולר' יהודה דחילק בין היפך בה ללא היפך בה ה"נ לגבי יום הכיפורים יהיה תלוי בזה, דאם היפך בה יהיה אסור לבלוע את הרוק ואם לא היפך בה יהיה מותר לבלוע את הרוק.

והרמב"ם פרק ט"ו מהל' טומאת אוכלין הל' ז' פסק כר' יהודה דיש חילוק בין היפך בה ללא היפך בה וא"כ ה"נ לגבי יוה"כ תלוי אם היפך בה או לא היפך בה דאם לא היפך אינו חשוב משקה ואם היפך בה חשוב משקה ואסור לבלוע ביוה"כ.

אך תמה הבית מאיר שם דהו"ל להרמב"ם לפסוק כר' יוסי, דהא ר' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי, וכ"ש נגד ר"מ הלכה כר' יוסי, ועוד תמה שהרמב"ם סתר משנתו בזה, דהא בגמ' בעירובין דף צ"ט א' מבואר דבפלוגתא זו תלוי גם האם מותר לצאת בשבת עם רוק שבתוך פיו, דאם זה חשיב משקה אסור לצאת עם הרוק בשבת דהוא מוציא המשקה שבפיו, ואם אין זה חשיב משקה אלא כגופו, א"כ לא חשיב שמוציא כלום ומותר לצאת עם הרוק שבפיו בשבת. וברמב"ם בפיה"מ שם כתב דאין הלכה כר' יהודה, וכ"כ המגיד משנה בפ"ג מהל' טהרה ה"ג דהרמב"ם פוסק דלא הוי הוצאה בכל גוונא ואפילו כשהיפך, והיינו כר' יוסי דס"ל דלא חשיב משקה כלל בכל גוונא. ולכן מסיק הבית מאיר דיש טעם גדול לומר דשרי לבלוע את הרוק כיון שאינו משקה וחשיב כגופו של האדם, ואין שום הכרח להחמיר בזה עכ"ל, ד"ע עיי"ש.

ולכאורה היה נראה לישב ד' הב"ח והמג"א דלא דנו מהך משנה, משום ד"ל דלגבי טומאה תלוי בשם משקה דבעינן שם משקה, וכל זמן שלא נעקר הרוק מפיו סובר ר' יוסי דהוי כגופו ואין לזה שם משקה, אבל לגבי יוה"כ י"ל דכל דבר שראוי לשתות ממנו חייב ע"ז, ובפרט דביוה"כ תלוי בתיובי דעתא א"כ אפילו שאין לזה שם משקה כיון דזה מיישב דעתו אסור בזה מדרבנן.

האוכל אוכלין שאין ראויים לאכילת אדם או שותה משקין שאין ראויים לשתית אדם ביום הכיפורים אף על פי שפטור מוכרת, מ"מ מדרבנן יש איסור בזה. וכדשנינו במשנה ביומא דף פ"א א' אכל אוכלין שאין ראויין לאכילה וכו' שותה ציר או מוריים פטור. משמע דרק פטור מוכרת, אבל איסורא מיהא איכא.

וכן מפורש ברמב"ם בפ"ב משביתת עשור הל' ה' וז"ל אכל אוכלין שאינם ראויין למאכל אדם או שותה משקין שאינם ראויים לשתיה, אפילו אכל או שותה מהן הרבה פטור מן הכרת, אבל מכין אותן מכת מדרות עכ"ל.

אך הטור בס' תרי"ב הביא דהאבי העזרי כתב דהאוכל מדבר שאינו ראוי לאכילה אפילו איסורא ליכא, וכתב הב"י שם דאפשר דלא כתב האבי העזרי כן אלא באוכל פחות מכשיעור, אבל באוכל כשיעור מודה דגם באוכל שאינו ראוי לאדם יש איסור מדרבנן.

יבואר אם אוכלין שאינם ראויים לאכילה פחות מכשיעור אי שריא

ובמ"ב שם בס"ק ט"ו כתב דבאוכלים שאין ראויים לאכילה יש איסור לכתחילה מדרבנן, ואפילו בחצי שיעור מהן גם כן יש לזהר לכתחילה, ומבואר דלא אסר המ"ב לגמרי אוכל שאינו ראוי לאכילה פחות מכשיעור, רק כתב דיש לזהר לכתחילה, והיינו משום דבזה יש לסמוך על דעת האבי העזרי {וכפי שביארו הב"י} שאין בזה איסורא כלל.

ולפ"ז נראה דאדם שנצרך לקחת כדור שינה מותר ליטלו, דהא משום רפואה בשבת ליכא, דאין זה רפואה, ומשום אכילה ביום הכיפורים כיון דאין זה אוכל הראוי לאכילת אדם אין לו להחמיר בזה, דהרי המ"ב כתב דבפחות מכשיעור יש רק לזהר לכתחילה, א"כ במקום צער כזה שלא יוכל לישון בלי ליטול את הכדור שינה נראה דיש להתיר, וכן כתב בחוט שני הלכות יוה"כ.

ונשאלתי עוד האם אפשר לקחת כדור כדי שעי"ז יוכל להתרכז בתפלה, ונראה דזה אסור משום רפואה בשבת, דזה חשיב כחיוק מיוגו, וכתב המ"ב בס' שכ"ח ס"ק ק"כ בשם המג"א דכל שהוא לחיוק מיוגו אסור אפילו לבריא, וא"כ ה"נ אסור ליטלו בשבת.

יבואר אם מותר לבלוע את רוקו ביום הכיפורים

יש שנהגו להחמיר שלא לבלוע את הרוק ביוה"כ דחשיב כשתיה, ואף שזה מעט מאד מ"מ ה"נ גם בפחות מכשיעור אסור, וידוע שכן נהג מרן הגר"ח סאלוויצקי זצ"ל ובנו מרן הגר"י זצ"ל ששהחמירו שלא לבלוע את הרוק ביוה"כ כלל. ובעזה"י יתבאר עוד כמה יש לחוש לחומרא זו.

הנה במג"א בס' תקס"ז ס"ח הביא בשם האגודה דמותר לבלוע את הרוק ביוה"כ. וכתב בשם הב"ח דדברי האגודה תלוי בנידון הנ"ל האם אוכל שאינו ראוי לאכילת אדם מותר לכתחילה ביום הכיפורים או מדרבנן יש בזה איסור, דהאגודה סובר כמ"כ הטור בשם האבי העזרי דאוכל שאינו ראוי לאכילת אדם מותר לכתחילה, ולכן התיר לבלוע את הרוק, דרוק הוי דבר שאינו ראוי לאכילה. אך לדידן דקיי"ל כהרמב"ם דגם אוכל שאינו ראוי לאכילה אסור, ה"נ דאסור גם לבלוע את הרוק ביום הכיפורים.

אמנם באמת בב"ח בס' תרי"ב כתב להתיר בליעת הרוק אף להסוברים שאוכל שאינו ראוי לאכילת אדם אסור ביוה"כ מ"מ מדרבנן דמותר לבלוע את הרוק, והוא על פי מש"כ רש"י בשבת דף ע"ג א' דבליעת רוק לאו שמיא אכילה, דבגמ' שם מפרש ה"ד מתעסק באכילת חלב, דסבור שהוא רוק ובלעו, ופירש רש"י קסבר רוק הוא שהיה חלב ונימוח ובלעו, דלא איכין לאכילה, דרוק לאו בר אכילה הוא, אלא בליעה, דכתיב "עד בלעי רוקי", ועלתה בידו אכילה. ומבואר דבליעת רוק לאו שמיא אכילה, ולכן לכו"ע מותר לבלוע את הרוק ביוה"כ דאין זה אכילה כלל. ויש להוסיף דודאי בכל דיני התורה בליעה חשיב אכילה כמ"ש בפסחים ק"ד ע"ב בלע מצה יצא אף שבמצה כתיב בערב תאכלו מצות וע"כ דבליעה חשיב אכילה, ורק כונת רש"י דבליעת הרוק שבפיו לא חשיב אכילה.

ובמג"א שם כתב דנראה דמותר לבלוע את הרוק כיון שאין כונתו כלל לאכילה והעתיקו המ"ב בס' תקס"ז סק"י ונהג מצוי הרבה פעמים שבאמצע הצום

יבואר שהרוק נחשב אוכלין שראויים לאכילה

אמנם ראיתי בספר משנת טהרות שכתב בדאמות נראה דאדרבה כל דברי הב"ח והמג"א קיימי רק אחרי דמבואר במשנה דאין הרוק חשיב משקה, דלכאורה יש כאן תימה בדברי הב"ח והמג"א דדנו שהרוק נחשב משקה שאינו ראוי לשתית אדם ולכן מותר לבלוע, דלכא' מוכרח דהרוק חשיב ראוי לשתית, דאל"כ לא היה נטמא הרוק כלל, דהא מבואר ברמב"ם בפ"ב מט"א ה"ד דאוכל שאינו ראוי לאכילת אדם אינו מקבל טומאה, וע"כ דהרוק חשיב ראוי לשתית, ומשום דלאדם עצמו זה ראוי לשתית וא"כ אמאי פטור על בליעת הרוק ביוה"כ. וע"כ צ"ל דכונת הב"ח והמג"א דאעפ"י שמבואר במשנה דכל זמן שהרוק בתוך פיו הוי כגופו ולא חשיב משקה מ"מ הא זה לא גרע ממשקה שאינו ראוי לשתית דלא הוי

משקה ואפ"ה אסור ביוה"כ דע"כ פ' שוטה ממנו ומרוהו, וה"נ רוק יאסר מה"ט דהא מרוהו, וע"ז כתב המג"א דהיאכ שאינו מתכוין לשתית מותר, והב"ח כתב דבליעה לא הוי שתייה ולכן מותר, וא"כ לא קשיא על דבריהם כלל מהמשנה בכלים. ובהג' חת"ס כתב דבלי יוה"כ יש להחמיר שלא לבלוע את הרוק משום שעדיין יש טעם של אוכל בפיו, אבל ביום אין צריך להחמיר בזה. והנה מנהג העולם שלא להחמיר בבליעת הרוק כשאנו מכוין לכך כמש"כ המג"א וכ"כ במ"ב שם, וזו שמחמיר בזה אינו אלא מדת חסידות, ובאמת הוא מוקשה מאוד בכונת התפלה ולכן צריך לשקול מאוד הדבר אם להחמיר בזה, אבל לאסוף הרוק כדי לבלוע יש מקום לזהר בזה וכמו שמבואר בדברי המג"א.

בעניין איסור רחיצה ביוה"כ ואם מותר להניח בושם על ידו כדי להריח בו ביוה"כ

נשאלתי ביום הכפורים בבושם שרגילין להריח בו, אם מותר ליתן ממנו על ידו כדי שיוכל להריח בו בכל עת, [דלהניחו על גבי בגד אסור משום מוליד ריחא, וצנצנת הבושם אינו יכול להחזיק אצלו בכל עת שהכל צריכים לה].

דהנה יעוין במשנה ברורה סימן קכ"ח ס"ק כ"ג שכתב וז"ל יש מקומות שהמנהג ששופכים שמן של ריח במים והמ"א כאן ובט"ז לקמן סימן תקי"א כתבו דאסור דמוליד ריחא והא"ר וכן הח"צ בסיון צ"ב דעתם להקל דלא שייך מוליד ריחא בזה כיון שהשמן עצמו מעורב במים. ובנתונים מע"ש ועיו"ט בודאי יש לסמוך עליהו להקל "אף דמוליד ריחא בידי הכהנים כמו שכתב בשע"ת", עכ"ל.

אך לכא' יש לאוסרו משום רחיצה ביום הכפורים דהא אסור להושיט אפי' אצבע קטנה במים וא"כ הכי נמי אסור לתת אפי' מקצת מן הבושם ע"ג ידו דלא גרע מלהושיט אצבעו במים דאסור.

ויש שאמרו שכל שאינו מכוין לרחיצה אלא להניחו על גבי ידו כדי להריח בו מותר, דכל שאינו רחיצה של תענוג שרי, וכמו שאמרו שמואל לעבור עד צווארו במים כדי להקביל פני רבו ומשום דאינו מכוין לרחיצה.

יבואר אם בכל רחיצה שאינה להנאת רחיצה שריא

אמנם נראה דלא בכל רחיצה שאינה להנאת רחיצה שרי, דהנה בטור סימן תר"ג כתב וז"ל ההולך לבית המדרש או להקביל פני אביו או רבו או מי שגדול ממנו בחכמה או לצרכי מצוה יכול לעבור עד צוארו במים וכן בחזרה נמי מותר ובלבד שיעשה שינוי שלא יוציא ידיו משפת חלוקו כדי שיוכרו ולא יבא לידי חסיטה ומשום כיוס נמי ליכא כיון שהוא דרך לכלוך, וכתב בה"ג דוקא עד צווארו אבל מעבר לשוט אסור, ותימא אם התירו לו רחיצה חמורה דהא אסמכתה אקרא כ"ש שיטה דקילא, עכ"ל.

ובבית יוסף שם כתב ליישב קושיית הטור וז"ל ג"ל דטעמא דבעל הלכות גדולות דרחיצה שאינה אסורה אלא ביום הכפורים התירו אבל מעבר לשוט דאסור בכל שבתות השנה לא התירו, אי נמי רחיצה שהיא אסורה מאסמכתא דקרא התירו אבל מעבר לשוט שהיא מדרבנן ואין לה סמך בתורה לא התירו דחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, עכ"ל.

בעניין אם הנשים צריכים לעמוד מפני ס"ת כשמוציאין אותו מארון הקדש

נשאלתי אם הנשים הנמצאות בעזרת נשים חייבות לעמוד בשעת הוצאת הס"ת.

ולכאורה כיון שאינם באותו בית שהוציאו בו הס"ת אינן חייבות לעמוד, ואפילו רק אם יש מחיצה בינו למקום שהס"ת עומד שם אינו צריך לעמוד, וכמו כשהחכם נכנס לבית צריך לעמוד כמלא עיניו אם הוא רבו מובהק כן בס"ת צריך לעמוד מפניה כשמכניסים אותו לבית או כשמוציאים אותה מארון הקדש, אבל בבית אחר או שיש מחיצה אינו צריך לעמוד מפניה.

והנה גם בשמחת תורה כשמוציאים הס"ת יש שסמכו על מחיצת בני אדם שרוקדים סביב הס"ת כדי להקל לישב, דגם מחיצת בני אדם חשיב מחיצה לכל דבר, ועכ"פ בעזרת נשים לכאורה ודאי דאין להחמיר בזה.

והנה בשולחן ערוך יורה דעה סימן רפ"ב סעיף ב' כתב וז"ל השומע קול הנושא ספר תורה אף על פי שאינו רואה אותו, חייב לעמוד (ב"י בשם הרב רבינו מנוח), עכ"ל, ומשמע דאפי' שאינו עומד באותו רשות שהס"ת שם צריך לעמוד מפניו, ולכאורה קשה הרי כל שאינו באותו רשות אינו צריך לעמוד מפניו כמו שאינו צריך לעמוד מפני חכם, והרי המקור שצריך לעמוד מפני ס"ת הוא מקרא דמפני שיבה תקום, ואמרו בקדושין דף ל"ג מפני לומדיה עומדין מפניה לא כ"ש, וא"כ כל שאינו באותו רשות אינו צריך לעמוד מפניה.

ובספר גן המלך אות קט"ו כתב וז"ל והנה מסתמיות דברי מור"ם נראה דהשומע קול המוליד ס"ת בביתו אע"פ שאינו עתיד לראותו שחייב לקום מפני הרגש הקול, ולעד"נ דלא נאמרו דברים אלו אלא כשעתיד הספר תורה לבא לפניו ויראהו שאז מייחב

ובב"ח שם תמה על קושיית הטור וז"ל ומה שהשיג רבינו ואמר ותימה אם התירו לו רחיצה חמורה וכו' אינה השגה לעניות דעתי דרחיצה שאינה שריא לא אסור אלא רחיצה של תענוג "וכיון שאינו מכוין כלל להנאת רחיצה כי אם לדבר מצוה אם כן אין כאן איסור כלל" וכענין שהתירו כל רחיצה שאינה של תענוג, אבל שיטה שאסורה משום גזירה שמא יעשה חבית של שייטין, מה בכך שעובר לדבר מצוה סוף סוף הגזירה במקומה עומדת, וכי היכי דבכל שבתות השנה אסור לעבור לשוט כנגד רבו משום דה' גזירה דשמא יעשה חבית וכו' הכי נמי גבי יום הכפורים, עכ"ל, ולכאורה הוא קושיא גדולה על הטור וגם על הב"י שלא יישב קושיית הטור כמש"כ הב"ח דהא באמת לא חשיב רחיצה של תענוג ולמה יאסר אבל שיטה אין להתיר איסור דרבנן לצורך מצוה.

ומבואר לכאורה בדברי הטור והב"י דאע"פ שרחיצה שאינה של תענוג שריא מ"מ לא התירוהו אלא לצורך מצוה אבל בלא"ה אסור מיהא מדרבנן ולא התירוהו אלא לצורך מצוה וראיה לכך שהרי בגמ' נסתפקו אם הרב מותר לילך עד צווארו במים לראות פני תלמידו ולכאורה מאי איסורא איכא בהא והרי אינו רחיצה של תענוג וע"כ מדרבנן מיהא אסור והתירוהו לצורך מצוה, ונסתפקו אם רב לתלמיד חשיב צורך מצוה, וכן ברחיצת ידים שחרית שלא התירו לרחוץ אלא עד קשרי אצבעותיו, ואע"פ שאינה רחיצה של תענוג וע"כ שלא התירוהו אלא לצורך מצוה, וכיון שיש שכתבו שסגי עד קשרי אצבעותיו להכי לא יטול אלא עד קשרי אצבעותיו.

וצ"ל דהב"ח ס"ל דכל רחיצה שאינה להנאת רחיצה מותרת ולהכי לעבור במים להקביל פני רבו גרידא שרי שאין בזה איסור רחיצה כלל, אך שיטה בנחר שאסורה לא הותרה לצורך הקבלת פני רבו, אבל הטור והב"י ס"ל דלא הותר רחיצה שאינה של תענוג אלא לצורך מצוה.

ולדברי הטור והב"י דסברי דכל שאינו לצורך מצוה לא הותר אפי' כשאינו לתענוג, א"כ ה"נ לכא' אין להתיר לתת מקצת מהבושם על גבי ידו כדי שיוכל להריח בו שאע"פ שאינו בכלל רחיצה של תענוג מ"מ לא התירו רחיצה זו אלא במקום מצוה או במקום חולי וטינוף אבל בלא"ה לא התירו רחיצה זו אע"פ שהיא רחיצה מועטת.

ואפשר שאם יש בבושם זה שמן א"כ יש בו גם איסור סיכה שאסור אפי' שאינה של תענוג, וכמש"כ הרמב"ם פרק ג' מהלכות שביעית עשור הלכה ט' וז"ל אסור לסוך מקצת גופו ככל גופו בין סיכה של תענוג בין סיכה שאינה של תענוג, עכ"ל, וכ"כ בשו"ע סימן תרי"ד וא"כ בודאי אסור לתת ע"ג ידו מהבושם כדי להריח בו.

לעמוד משעה שישמע בהרגש ביאתו, ולישנא דתלמודא דבפרק קמא דקדושין (דף ל"א:) הכי משמע דהתם הכי קאמר רב יוסף כי הוה שמע קל כרעא דאמיה אמר איקום מקמי שכינתא דאתיא ע"כ ומלשון זה משמע שהיה שומע הרגש ביאת אמו שהיתה באה לפניו ולכן היה מקדים לקום מכי ידע בזה, ולעולם אימא לך שכשהיה מרגיש בה שעומדת ומהלכת ממקום למקום אחר שלא היה חושש לקום כלל, ולישנא דתלמודא דקאמר מקמי שכינתא דאתיא הכי משמע, דאי לא הכי אלא אע"פ שלא היתה באה לפניו היה קם היה לו לומר בלבד איקום מקמי שכינתא אבל מאומרו דאתיא משמע דזה עיקר טעמה של קימה כיון דסו"ם מייחב לקום כשיראנה לכן היה מקדים לעשות המצוה משעה שמרגיש בה, ונראה שכן היא סברת מהריק"ש ז"ל שכתב בדיון זה וז"ל טוב לעמוד משעה ששומע קולו ולכן נהגו לעשות פעמונים לספר תורה עכ"ל מדקאמר משעה ששומע בו ולא קאמר בשעה ששומע משמע שפיר דסו"ם היה בא לידי חיוב שהיה בא הס"ת לפניו ורואה אותו ולכן טוב שיקדים לקום משעה ששומע קולו, עכ"ל. והרב ברכי יוסף בס"י רפ"ב כתב דהא דרבינו מנוח חומרא היא כמ"ש הלבוש והש"ך, וגם מרן הב"י לא הביאו משמעות דאין מדינא, ותו דאף הרב מנוח לא כתב אלא השומע קול הנושא ס"ת דעתידים לראותו וכמ"ש הרב גן המלך, וכונתו לומר דכיון דכל החיוב להקדים לעמוד זהו רק שמקדים את החיוב עכ"ל.

ולכן אע"פ שכל מי שעומד מפני התורה גם בעזרת נשים הרי הוא מכבד את התורה, אבל מדינא אין חיוב לעמוד בעזרת נשים, ובפרט ביום הכפורים שהנשים מצוין להתענות וצריך לשמור על כוחם כדי שיוכלו להתענות כדן אינם צריכים להחמיר לעמוד במקום שקשה להם העמידה.

בעניין אמירת היום הרת עולם בתפלת לחש אם לא תוקעין בתפלת לחש

ויש שהביאו ראיה ממה שבשבת שאין תוקעין ואעפ"כ אומרים היום הרת עולם בחזרת התפלה, וא"כ חזוין שנוסח תפלה זו אינו משום התקיעות, אלא הוא מנוסח התפלה, אבל לכאורה מהא דבלחש במקום שאין תוקעין אין אומרים היום הרת עולם

נשאלתי מי שמנהגו שתוקעין בתפלת לחש ואומרים היום הרת עולם אחר התקיעות האם כשמתפלל בצבור שאין תוקעין בלחש אם אומר היום הרת עולם בתפלתו.

חזינו דאין אומרים אותו אלא במקום שתוקעין אם לא היה שבת, [דכל מקום שאם לא היה בשבת היו אומרים תפלה זו אומרים לתפילה זו אע"פ שחל בשבת], אבל אם אין תוקעין שם כלל גם שלא בשבת אפשר דאין אומרים אותו כלל.

אכן מי שמנהגו שתוקעין בתפילה לחש א"כ גם כשאנו תוקע הרי זה כמו בשבת שאין תוקעין ואע"כ אומרים היום הרת עולם, וא"כ הכי נמי צריך לומר היום הרת עולם גם אם אין תוקעין וצ"ע.

אמנם נראה פשוט שיאמר הרת עולם, דהא הרמב"ם לא הביא המנהג שתוקעין בתפלה לחש וז"ל בפ"ג מהל' שופר ה"ז הצבור חייבין לשמוע התקיעות על סדר הברכות, כיצד ואומר שליח צבור אבות וגבורות וקדושת השם ומלכויות ותוקע שלש, ואומר וזכרונות ותוקע שלש, ואומר שופרות ותוקע שלש, ואומר עבודה והודיה וברכ"כ, עכ"ל.

ומבואר שלא הביא דין התקיעות על סדר הברכות אלא בחזרת הש"ץ ואפ"ה כתב הרמב"ם בנוסח התפלה של ראש השנה אחר כל ברכה אומרים היום הרת עולם הרי שגם שבלחש שאין תוקעין מכל מקום נוסח התפלה הוא היום הרת עולם, וא"כ הכי נמי כל מי שנוהג להתפלל בנוסח ספרד שהוא נוסח הרמב"ם אומר היום הרת עולם בתפלתו אפי' במקום שאין תוקעין בו.

יבואר בדמטה אפרים כתב שאם אין תוקעין אין אומרים היום הרת עולם בלחש

שוב הראוני שבספר מטה אפרים סימן תקצ"א סעיף י"ג כתב וז"ל בכל מדינות אלו נהגו שלא לתקוע בתפלת הלחש כלל רק מתפללין על הסדר בלי הפסק, רק

בענין הדלקת נרות ביו"ט א' של ראש השנה לצורך היום השני

נשאלתי באחד שאמר לאשתו ביום א' של ר"ה שתדליק נרות ביו"ט לכבוד היום השני קודם השקיעה של היום הראשון, וכמו שמדליקין בערב יו"ט ראשון, וביו"ט ראשון של ר"ה כשסיפר הדברים לחבירו העיר לו שהדבר אינו נכון, ואסור להדליק לצורך יו"ט שני ביום הראשון, כמש"כ בשו"ע סי' תק"ג סעי' א' דאסור לעשות שום מלאכה או איזה שהוא הכנה ביום טוב ראשון לצורך יום טוב שני דיו"ט ראשון דאורייתא והיום השני הוא רק מדרבנן ואפילו בשני ימים של ראש השנה, ויש בזה חשש איסור דאורייתא דנחלקו בגמ' בפסחים דף מ"ו ב' האם המבשל מיו"ט לחול לוקה, ומבואר דיש בזה חשש איסור דאורייתא.

ונסתפק השואל האם מותר לו להגיד לעכו"ם שיתקשר לעכו"ם אחר שדר בקרבת מקום אל ביתו שיגיד לו שימסור לאשתו שלא תדליק את הנרות מבעוד יום, ומשום דהכא הוי שבות דשבות, דהיי"ט ס"ל להשוואל שלטלפן בטלפון אינו אלא איסור דרבנן ביו"ט, ושבות דשבות לצורך מצוה מותר, או דנימא דלהצילה מאיסור שתדליק נרות ביום הראשון לצורך היום השני אין זה חשיב צורך מצוה שלא אמרו דשרי אמירה לעכו"ם לצורך מצוה אלא לצורך קיום מצוה אבל לצורך הצלה מאיסור לא אמרו שמותר אמירה לעכו"ם לצורך מצוה.

והנה ראשית דבר ידוע הכרעת מרן החזו"א זצ"ל דבהדלקת חשמל יש איסור דאורייתא של מלאכת בונה, וכמו שכתב מרן הגר"ח ע"ז"ל בהסכמתו לספר חלקת יעקב שרצה לומר שבהדלקת חשמל יש רק איסור דרבנן, וכתב לו שבכל מקום שיכול לעורר ע"ז שבהדלקת חשמל יש איסור דאורייתא שיעורר ע"ז. ובאיסור דאורייתא פסק הרמ"א בס' רע"ו דאין להתיר אמירה לעכו"ם רק במקום שיש צורך גדול, דהא רוב הפוסקים חולקים על סברת בעל העיטור שהתיר לצורך מצוה אמירה לעכו"ם אפילו באיסור דאורייתא, ובמ"ב שם ס"ק כ"ה הביא בשם האחרונים דאם נקדע העירוב מותר להגיד לעכו"ם שיתקן את העירוב, דלצורך רבים שלא יכשלו באיסור הוצאה בשבת אפשר לסמוך על בעל העיטור, ומבואר דרך במקום מצוה דרבים סמכו האחרונים על דעת בעל העיטור, אבל לצורך יחיד שלא יכשל באיסור אין לסמוך על דעת בעל העיטור.

ומה שנסתפק השואל דלהציל מאיסור אין זה חשיב צורך מצוה, נראה דודאי נחשב צורך מצוה, וכדמבואר במ"ב הג"ל, דלהציל את הרבים שלא יכשלו באיסור הוצאה מותר אמירה לעכו"ם, ומבואר דגם להציל מאיסור חשיב צורך מצוה וכן מסתבר.

יבואר שאומרים לאדם חטא באיסור קל כדי להציל חבירו מאיסור חמור

אך באמת יש לדון דמותר לו לומר לעכו"ם, דאף שמבואר בגמ' בשבת דף ד' א' דאין אומרים לו לאדם חטא כדי שיזכה חבירו מ"מ כתבו התוס' שם דהייא שבא החטא

* והנה בשולחן ערוך אורח חיים סימן תקס"א א' אסור לאפות או לבשל או לחשוט ביום טוב לצורך מחר, אפילו הוא שבת או יום טוב ואפילו בשני ימים של ר"ה, עכ"ל, ובבאור הלכה שם כתב בד"ה ואפילו בב"י של ר"ה וז"ל ועיין מ"א שכתב דדינא דשו"ע אתיא אף אליבא דרמב"ם וסייעתו [המובא לעיל בסימן תט"ז] דס"ל דשני ימים של ר"ה קדושה אחת הן אפי' לקולא ע"ש טעמו ודעת הגר"א בביתא דהרמב"ם וסייעתו ישתנה זה הדין ע"ש ולכאורה הלא יום ראשון של ר"ה ודאי קודש מן התורה ואיך יהיה מותר לבשל בו לצורך יום טוב שני ואפשר דס"ל לדעה זו דאף מיו"ט

מקצת יחיד סגולה הבאים בסוד ה' נוהגים שהש"ץ כשמיגיע לסיום ברכת מלכויות תוקע תשר"ת תש"ת תר"ת, וכן בסיום ברכות זכרונות, וכן בסיום ברכת שופרות, ושוב בחזרת הש"ץ בקול רם תוקעין כמו כן, וקודם קדיש שלם עם תתקבל שבסיום חזרת התפלה תוקעין תשר"ת תש"ת תר"ת להשלים מאה קולות עם הצ' תקיעות של מיושב ולחש וחזרה, וכשתוקעין בלחש אומרים היום הרת עולם גם בתפלת הלחש, אבל אין אומרים ארשת בתפלת לחש, עכ"ל.

ומב' דרך אלו שתוקעין בלחש אומרים היום הרת עולם בתפלתם בלחש, ולכא' הרי נתבאר שהרמב"ם ס"ל שאומרים היום הרת עולם בתפלה גם שאין תוקעין בתפלה וצ"ע.

ואפשר שהמנהג של האשכנזים שתוקעין בתפלת לחש אינו המנהג של הרמב"ם אלא רק כשתוקעין אומרים היום הרת עולם אבל כשאין תוקעין אין אומרים היום הרת עולם בתפלת הלחש וצ"ע.

והנה אם נוהגין בהרבה מקומות שכל הצבור אומרים היום הרת עולם בקול שירה ויש מקומות שהש"ץ אינו חוזר שוב על היום הרת עולם, ולכאורה אי נימא שהוא מנוסח התפלה הרי הש"ץ צריך לחזור ולומר היום הרת עולם בקול רם, אבל אם אינו מנוסח התפלה הרי יכול לנגן היום הרת עולם יחד עם הצבור ולא לחזור ולאמרו בקול.

והנה זה פשוט דלהרמב"ם שהוא מנוסח התפלה בוודאי צריך לחזור ולאמרו בקול רם, אבל לדידן שאין אומרים אותו בלחש אפשר שאינו מנוסח התפלה ואינו צריך לחזור ולאמרו בקול, וכן מי שנוהג לעמוד בכל חזרת הש"ץ אבל בפיוטים שאינו מנוסח התפלה עצמה אינו עומד יש לעיין אם צריך לעמוד כשאומרים היום הרת עולם דאי נימא שאינו מנוסח התפלה אינו צריך לעמוד בו וצ"ע.

על ידו מותר לו לעשות חטא קל כדי שינצל חבירו מאיסור חמור, וכמו שאמרו בגמ' בעירובין דף ל"ב ב' דהייא שנתן טבל לעם הארץ מותר לו לעשרן שלא מן המוקף, דניחא ליה לחבר דליעביד איסורא קלילא שמעשר שלא מן המוקף ולא ליעביד עם הארץ איסורא רבא שייאכל טבל, וא"כ הכא שעל ידו תדליק נרות מיו"ט לחבירו ותעבור על איסור דאורייתא מותר לו לעבור על איסור קל דרבנן של אמירה לעכו"ם כדי שהיא לא תיכשל באיסור יותר חמור שאסור מדאורייתא.

ושמעתי שמרן הגר"ח קניבסקי שליט"א שלח אתרוגים למרן הגר"ש אלישיב זצ"ל לחג הסוכות וזכור ביו"ט קודם תפלת שחרית שלא הפרישו מהאתרוגים תרו"מ, ואמר מרן החזו"א זצ"ל שמשמכר שהרבה אנשים יכרכו על אתרוגו של הגר"ש ויכשלו בברכה לבטלה, א"כ מותר להפריש ביו"ט כדי שלא יכשלו כל המבכרים בברכה לבטלה וכמשנ"ת, ויעיין בדרך אמונה פ"ט ממעשר בציון ההלכה שהביא מעשה זה.

ויש לעיין אמאי משום קיום מצוות אתרוג לחוד לא היה מותר לעבור איסורא זוטא, ויעיין בגמ' פסחים דף נ"ט ע"א דאמרין דכדי לקיים עשה דפסח שיש בו כרת דחינן עשה דהשלמה, והכי נמי היה מקום לומר דכדי לקיים מצוה דאורייתא דחינן איסורא דרבנן דהפרישת תרו"מ בשבת וצ"ע, וכן צ"ב אמאי משום ברכה לבטלה אחת לא הותר לעבור איסור דרבנן שהרי להרמב"ם איסור ברכה לבטלה הוא מדאורייתא, אמנם החזו"א ס"ל דגם להרמב"ם אינו מוכרח דס"ל דברכה לבטלה הוא אסור מן התורה.

יבואר דלהדליק נרות מיר"ט ראשון ליו"ט שני אינו איסור דאורייתא בברור

אך לכאורה כל זה אינו, דהא מדינא אמר' המבשל מיו"ט לחול אינו לוקה הואיל ואקלעו אורחים וחזיא ליה, וא"כ לא עברה על איסור דאורייתא בהדלקת הנרות ביום הראשון, ואפשר דלא אמר' שיעבור על איסור דרבנן כדי להצילה מאיסור דרבנן דהיא לא תעבור איסור יותר חמור.

ועוד דהא כתב בהגהות הגר"א בשו"ע סימן תק"ג דביו"ט של ר"ה אמר' דקדושה אחת היא לדעת הרמב"ם אפילו לקולא, ומותר לעשות מלאכה ביום הראשון לצורך היום השני, וא"כ אף דלא קי"ל כהגר"א כמש"כ בשו"ע בס' תק"ג מ"מ א"א להתיר לו לומר לעבור על איסור דרבנן כדי להצילה מאיסור שלפי דעת הגר"א אין זה איסור כלל.

הוראת מרן הגר"ש זצ"ל שבשעת הצורך יכול להדליק מיר"ט ראשון ליו"ט שני אם יש בו צורך ביו"ט ראשון

וראיתי בספר אורחות שבת ח"ד שהביא בשם מרן הגר"ש זצ"ל שאמר שבשעת הדחק אפשר להדליק את הנרות ביום הראשון לצורך היום השני דהא ראוי להשתמש בנרות גם ביום הראשון דהרי כשמדליקים סמוך לשקיעת החמה יש קצת

לחול נמי כיון דלית ביה איסור דאורייתא מטעם הואיל ולהכי בר"ה דקדושה אחת היא לשניהם מותר מיו"ט לחבירו דהם אמרו והם אמרו ולפ"ז אף לדעה זו לא יהיה מותר רק אם יהיה ראוי להנות ממנו עוד באותו יום (דע"ז שייך הואיל ואי מקלעי ליה אורחים חזי ליה וכו') ולאפוקי אם לא יגמר עד שקיעת החמה דיש בזה ספק דאורייתא גם לדעה זו אסור, עכ"ל, ומבואר דלדעת הגר"א בדעת הרמב"ם מותר לבשל מיו"ט ראשון של ר"ה ליו"ט שני של ר"ה לכתחלה.

חושך, וראוי להשתמש בו ביו"ט ראשון גופא ולהכי שריא ועכ"פ בבשה"מ התייר מהאי טעמא, ויעוין במנחת שלמה בדפוסים החדשים ח"ב סימן מ"ב ובדפוסים הישנים תנינא סימן מ"ה.

וצ"ת בזה, דהא כתב בשו"ע בסי' תק"ג דהא דממלאה אשה קדירה של בשר אע"פ שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת, הוא דוקא קודם אכילה אבל אחר אכילה אינה יכולה לבשל ולומר אוכל ממנה כזית דהוי הערמה, והיינו משום דבזה מוכח וניכר שמבשלת רק לצורך היום השני, וא"כ הכא שמברכת על ההדלקת נרות אין לה הוכחה גדולה מזו שעושה כן רק לצורך היום השני, וא"כ בכה"ג אין לסמוך על הואיל, ולכאוי אסור לעשות כן, וצ"ע.

ואע"פ שבהדלקת הנר נהנה מכל הנר מבעוד יום ובבישול אינו נהנה מבעוד יום אלא מחתיכה אחת מ"מ כל שנראה שעושה לצורך יו"ט שני הרי זה כמערים וצ"ע.

אכן יעוין שם שכתב דכן משמע קצת מהתוס' בביצה כ"ב ע"א ד"ה אין שכתבו וז"ל **ומה שנהגו העולם להדליק נר מיו"ט לחברו ואין מדקדקין אם הוא לילה ולעיל פירשתי דהוי הכנה ואין יו"ט מכין לחבירו י"ל דאע"ג שאינו לילה מ"מ הוא סמוך לחשיכה ואף באותו יום צורך הוא אותה הדלקה עכ"ל**, ומשמע דאם מודליקים בשחשכה קצת והוא ביהשכ"ש כ"ש דעדיף טפי ואין חוששין דשמוא בשעה שמדליק עדיין יו"ט ובשעה שנהנה כבר לילה, אך י"ל שלא התירו התוס' לברך על הדלקת נרות מבעוד יום כיון דבזה ניכר שעושה לצורך היום וכמשנ"ת, וצ"ע.

למען נחדל מעושק ידינו

ומבואר דקרבן לאלוקים הוא בשבירת עצמותו ושבירת רוחו, ובה זוכה גם במדת הדין, וכמו שכתב החתם סופר דהקרבן אינו עולה לרצון אלא במדת הרחמים אבל שבירת עצמו עולה לרצון גם במדת הדין, ושבירת עצמו הוא שמברר לעצמו שהוא אינו עושה מעצמו כלום אלא הכל מאתו יתברך וזהו שבירת כל העצמות של האדם.

ודרשו רז"ל בסנהדרין פרק נגמר הדין (דף נ"ג:) 'הזוהב את יצרו ומתודה עליו כאלו כבדו להקב"ה בשני עולמות בעוה"ז ובעוה"ב שנאמר (תהלים ז) זוהב תודה יכבדני ושם דרך אראנו בישע אלקים, עכ"ל. ואפשר לפרש שכל הזוהב את יצרו הרי הוא זוכה לישועה משום שבדין הוא זוכה שכל השובר עצמו הרי הוא זוכה בדין וזה שאמר ושם דרך אראנו בישע אלקים שהוא מדת הדין.

וכתב החזו"א באגרות (ח"א מכתב ג') בהא דאמרו אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, 'המיתה שבכאן הוא הנטיה מפשוטו של חיים לעומקו של החיים לתוך תוכו של החיים, כל שהאדם מרבה בשבירת המדות מרבה חיים כי שבירת המדות היא הריגת החיים השטחיים ומיתה של היצר הממלא את כל הגוף, הוא החיים המוליד בדרכה של תורה מדות המשחתות רבות הנה והם עצמו, ובשרו של האדם והממית אחת מהן המית את עצמו, ומקצת עצמו ככל עצמו', עכ"ל, ונמצא דכל שממית אחת מהמדות והרצונות הרי הוא ממית עצמו ובה האדם זוכה בדין שהוא בכלל 'זבחי אלקים רוח נשברה', ובה הוא בכלל 'זוהב תודה ושם דרך אראנו בישע אלקים'.

והנה כתיב ביחזקאל 'ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמייך ואומר לך בדמייך חיי ואומר לך בדמייך חיי', ואמרו חז"ל שהוא דם פסח ודם מילה הובא ברש"י פרשת בא, ומבואר בדבס פסח ומילה נגאלו אבותינו ממצרים ויש לבאר שהוא משום שבדם פסח ומילה הקריבו ישראל עצמיותם לד' יתברך, ובה שנותן האדם מעצמו ומקריב רצונותיו על מזבח ד' זוכה לגאולה וישועה ולכן באלו המצוות דייקא יצאו ישראל ממצרים.

ושבירת האדם הגדולה היא מה ששובר עצמיותו ויודע בבורר שהוא לית ליה מגרמיה כלום ובה מתרצה לד' יתברך.

תפלה ושמואל אמר שאינו אומר אלא תפלה מה אנו מה חיינו ואע"ג דקיי"ל כרב מכל מקום חזינו דעיקר תפלה נעילה הוא מה שאומרים מה אנו ומה חיינו שאנו אומרים בוודיו של נעילה, ונראה שעיקרו של התשובה להרגיש את אפסיות האדם ושהוא תלוי כולו בהקב"ה ובהוה הוא מנוע מן החטא.

וכן מבואר בהפטרות שובה בהושע פרק יד שובה ישראל עד ד' אלקיך כי כשלת בעונך, קחו עמכם דברים ושובו אל ד' אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב ונשלמה פרים שפתינו, **אשר לא יושענו על סוס לא נרכב ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו אשר בך ידחם יתום**, דהקבלה שלא לשוב לחטא הוא ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו, שבכל השנה האדם חושב שהוא המפרנס עצמו וכשמברר לעצמו שאשר בך ירוחם יתום מי שמרגיש כיתום שאין מי שיושיענו הוא הנושע מד' וכ"כ ברד"ק וז"ל אשר בך ירוחם יתום כי ידענו כי בך לבדך ירוחם היתום ומי שאין בו כח **אתה תתן בו כח ותצילנו וכן תעשה לנו**, עכ"ל.

ולכן התפלה היא מה אנו מה חיינו שובה אנו מבינים שכל כוחותינו מד' יתברך ולכן מקבלים על עצמנו לא לעשוק הכוחות שקבלנו מעמו יתברך ונקחנו לעשות שלא כרצונו וזהו עיקר התשובה.

זבחי אלקים רוח נשברה

וכן איתא בזוהר שמות פרשת משפטים (דף קח עמוד א') וז"ל 'כתיב (תהלים נא) כי לא תחפוץ זבח ואתנה עולה לא תרצה, זבחי אלקים רוח נשברה לב נשבר ונרכה אלקים לא תבזה', כי לא תחפוץ זבח, וכי לא בעי קודשא בריך הוא דיקרבון קמיה קרבנא והא איהו אתקין לגבי חייביא קרבנא דיקרבון ויתכפר להו חוביהו, אלא דוד לקמי שמוא דאלקים אמר וקרבנא לא קרבין לשמוא דאלקים אלא לשמוא דיו"ה ה"א וא"ו ה"א דהא לגבי דינא קשיא מדת הדין לא מקרבין קרבנא דכתיב (ויקרא א) אדם כי יקריב קרבן לד', ולא (ויקרא א) לשמוא דאלקים, וכי תקריב קרבן מנחה לד', זבח תודה לד', זבח שלמים לד', ובגין כך כיון דדוד מלכא לגבי אלקים אמר, אצטרך למכתב כי לא תחפוץ זבח ואתנה עולה לא תרצה דהא לשמוא דא לא מקרבין אלא רוח נשברה דכתיב זבחי אלקים רוח נשברה, קרבנא דאלקים עציבו ותבירו דלבא, מ' עכ"ל.

הפנימיות של ישראל לעולם טוב

אל תראוני שאני שחרחרת ששיפתני השמש

וזהו הלשון כפרה כמש"כ רש"י בראשית פרק ל"ב אכפרה פניו וז"ל ונראה בעיני שכל כפרה שאצל עון וחטא ואצל פנים כולן לשון קנוה והעברה הן, ולשון ארמי הוא הרבה בתלמוד (ב"מ כ"ד א') וכפר ידיה, (גיטין נ"ו א') בעי לכפורי ידיה בזהווא נבאר, וגם בלשון המקרא נקראים המורצים של קדש (עזרא א') כפורי זהב, על שם שהכהן מקנה ידיו בהן בשפת המזרק, עכ"ל.

והיינו שלשון כפרה הוא קנוה והיינו טעמא שהחטא אינו אלא מונח כטנופת עלינו ואינו כעצמנו ולכן אפשר לקנחו ולהסירו.

מחשבות לצופה נסתרות ביום דין שכל הפיוט הוא לעורר רחמים כמו לרחם עמו לשומר אוהביו לזכר בריתו לטהר חסויו וכי' והיינו שכל מה שהוא בוחן לבבות לדעת פנימיות לבנו שאנו רוצים בטוב ורק עטופים במעשים רעים.

וזה שב"ג מדות אחד המדות הוא אמת, ולכאורה מדה זו אינה שייכת לג' מדות של רחמים שהרי אם הקב"ה יתנהג עמו במדת האמת לא נוכל לעמוד לפניו כמו שאומרים בפיוט אם תמצה עומק הדין שהוא הדין לאמתו מי יצדק לפניך בדין, אלא שהמונה שהקב"ה רואה האמת בפנימיותו של האדם שכולו טוב אע"פ שמעשיו אינם מתאימים עם פנימיותו מכל מקום הכל אינו אלא כלכלוך שנמצא על האדם מבחוץ וזהו מדת טובו יתברך לכפר עליו על כל חטאותיו.

מתוך דברי התעוררות שמסר רבינו

שליט"א בדרשת שבת שובה בבית המדרש

חגיגי הישיבות רוממה

בביאור מה שאנו מתפללים בידיו של תפלה נעילה למען נחדל מעושק ידינו, ב' פעמים, ולכאורה צריך ביאור למה מזכירים עניין זה בדווקא שלכאורה הוא אינו מעיקרי התשובה, ואע"פ שגול מקטרג בראש ומעכב התפלה כמו שאמר הכתוב ובפרשכם כפיכם אעלים עיני מכם גם כי תרבו תפלה אינני שומע ידיכם דמים מלאו, מכל מקום היה צריך להזכיר עיקר עניין התשובה לשוב אליו יתברך ולמה הוצרך להזכיר הגול בדיוקא.

ושמעתי מידידי הגאון ר' יוסף שלמה כהן שליט"א לבאר בזה שהקב"ה בחתימת הדין נותן לכל אחד כוחות גדולים ונפלאים לכל השנה כדי שיוכל לעבוד את ד' ואם אינו מנצל כוחותיו שניתנו לו הרי הוא עושק את הקב"ה כביכול ולכן עיקר התשובה היא שלא נעשוק את הקב"ה כביכול ונעשה את רצונו יתברך בכל הכוחות שניתנו לנו וזה עיקר התשובה שמורה שכל מה שיש לו הוא מאתו יתברך ולא יעשוק את הכוחות שניתנו לו משמים לעצמו.

וזה מה שאמר הכתוב אשר לא נשא לפשו נפשי שלא נשא הנשמה בתוכו לשוא אלא מלא תפקידו מה שניתן לו. ובשל"ה כתב שזהו מהות התשובה לחזור עצמינו אליו יתברך שנתרחקנו ממנו ומחזירים עצמינו אליו ובהו אנו שבים אליו יתברך, וזהו למען נחדל מעושק ידינו שלא נעשוק עצמינו מאתו יתברך שנחסה תמיד בצל כנפיו יתברך.

ושמעתי מהגאון ר' אליהו דיסקין שליט"א לבאר אמאי מצוות הווידוי נאמרה בתורה בגול הגר בפרשת נשא, דלכאורה מה עניין מצוות הווידוי בדווקא לגול הגרוביאר שהוא מהאי טעמא שעיקר הווידוי הוא מה שהאדם השתמש בכוחות שניתנו לו במתנה מהקב"ה ועשה בהם היפך רצון הבורא וזהו הגול הגדול ביותר, ולכן מצוות הווידוי אמרה תורה בגול הגר להורות שעיקר הווידוי צריך להיות על הגול שגולנו מהקב"ה לדעת שכל כוחות האדם הוא מאתו יתברך וזהו עיקר אשמתו.

והנה בגמ' נחלק רב ושמואל מהו תפלה נעילה רב אמר תפלה יתירתא ושמואל אמר מה אנו מה חיינו דהיינו לרב מתפלל תפלה נוספת כמו שאר המדות וברישלמי יליף לה מקרא גם כי תרבו תפלה אינני שומע וחזינו שיש רבוי

אתה יודע ריי עולם ותעלומות סתרי כל חי. אתה חופש כל חדרי בטן רואה כליות ולב. אין דבר נעלם ממך ואין נסתר מנגד עיניך, ובכן יהי רצון מלפניך ה' אורי' שתמחול לנו על כל עונותינו ונסתחל לנו על כל פשעינו ותכפר לנו על כל חטאותינו.

ולכאורה צריך ביאור מהו ובכן שהרי אם הקב"ה יודע ריי עולם ותעלומות סתרי כל חי הרי הוא יודע כל המחשבות הלא טובות והמעשים הלא טובים ולמה הוא סיבה שימחול על עונותינו.

ושמעתי לבאר בשם החתם סופר שהקב"ה יודע תעלומות שבפנימיות הכל חפצים ליראה את שמך אלא שהחיצוניות אינו טוב וכמו שאמר הכתוב אל תראוני שאני שחרחרת ששיפתני השמש וגו' וכן פירשו בפיוט לבוחן לבבות ליועד

לע"נ ר' יעקב צבי ז"ל בן יצחקלס"א ר' שלמה נחמיה שליט"א
לעילוי נשמות חוקר יקרים **ר' יוסף בן סטי ז"ל** שהיה מאיר
פניו לכל אדם ננבע ליל שבת א' ד"ה תשס"א • יחי זכרו ברוך